

ТАНЕКЕ

ISSN 0134—2266

1989

11

ESIMENE TUND oli õunasöömistund. Rüllo oli kodunt kotitäre õunu kaasa toonud. 17 suud tegid õunakoti kallal puhta töö. Mitte õunasabagi ei jäänud vedelema.

TEINE TUND

Õpetaja: «Eile rääkisime ühest kolhoosist. Kus me elame!»

Kristel: «Meie elame Vajangu kolhoosis.»

Õpetaja: «Ja kus Vajangu kolhoos asub!»

Asser: «Virumaal. Rakvere rajoonis.»

Õpetaja: «Millised külad meil siin on!»

«Vajangu.» «Võhmuta.» «Kui.» «Järvi.»

Õpetaja: «Millised majad on siin tähtsad!»

«Kontor.» «Side.» «Kool.» «Pood.»

Õpetaja: «Vajangu poodi läks 5 inimest. Mitu meest ja mitu naist!»

Mart: «3 meest ja 4 naist. Ei, 4+3 on 7. Ikka 3 meest ja 2 naist.»

Ragnar: «Ma arvan, et 4 meest ja 1 naine.»

Võis veel mitut moodi vastata ja ikka oli vastus õige.

Kodukoht

KOLMANDAS TUNNIS mindi Timo vanaema koduaeda vaatama. Jõudsime veel õigel ajal. Õökülmad olid alles Põhjamaalt teel. Aed säras sügislilledest. Saialillerea juures küsis õpetaja, kas lapsed teavad, kuidas saialilled paljunevad.

Ta seletas: pärast õitsemist areneb vili. Vilja sees arenevad seemned. Korjame seemned ära, kuivatame. Kevadel külvame jälle maha. Timo vanaema aias kasvab taimi, mida igas kodus ei kohta: sabiina kadakas, hõbekuusk, tuhkpuu, mahoonia, ebaküdoonia. Puid ja põõsaid pole perenaine kokku lugenud, kuid hoolt tahavad kõik.

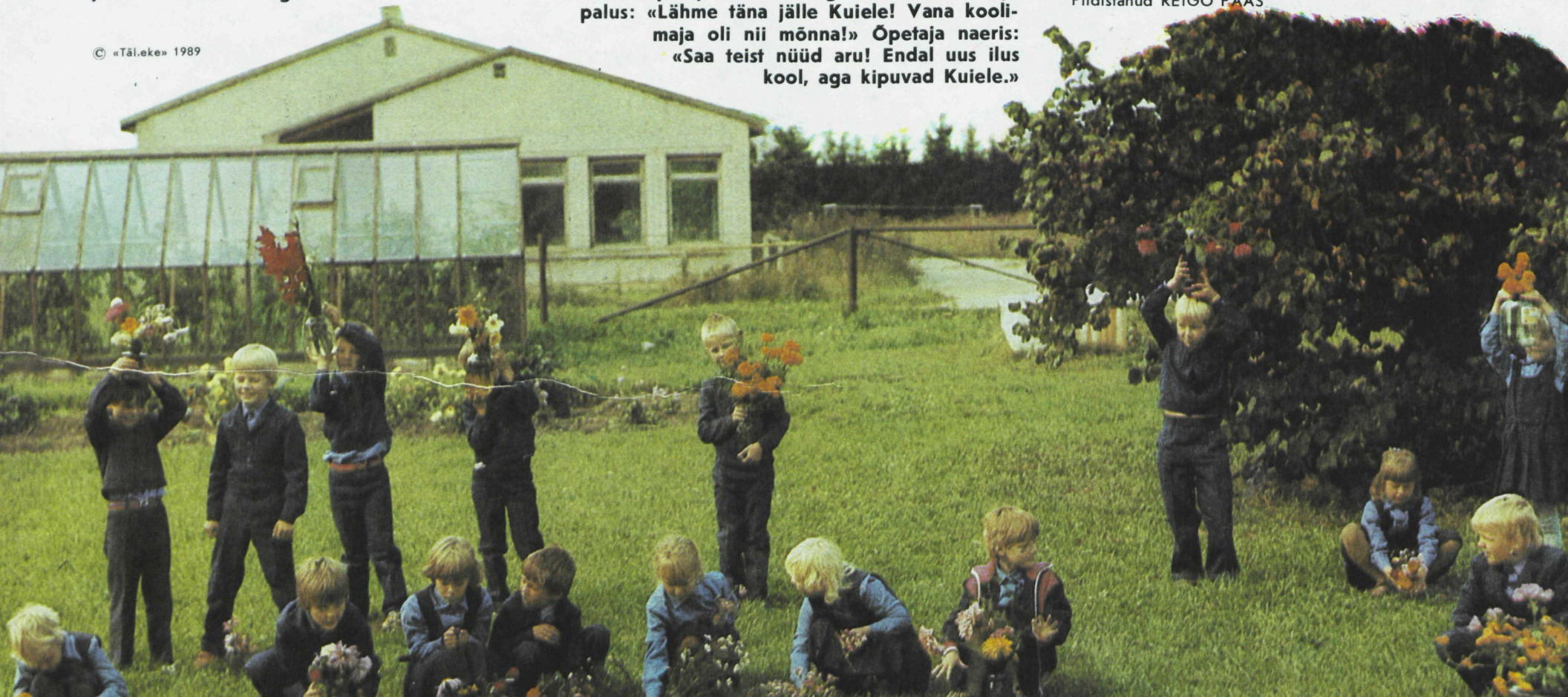
Kui kooli tagasi minema hakkasime, võttis Kadri õpetajal kahe käega ümber kinni ja palus: «Lähme täna jälle Kuietele! Vana koolimaja oli nii mõnna!» Õpetaja naeris: «Saa teist nüüd aru! Endal uus ilus kool, aga kipuvad Kuietele.»

Kuiete koolimaja seisab juba pikka aega maha-jäetuna. Õpetaja Evi Rammo töötas seal, kuni kool kinni pandi. Kui kevadel klassiga 3 km Kuietele matkati, panid lapsed ette koolimaja ise korda teha. «Kes teab, võib-olla oletegi teie need, kes selle torema maja ükskord jälle korda teevad,» oli õpetaja tookord endamisi mõelnud.

NELJAS TUND oli võimlemine. Poole tunni pealt silkasid kaks tüdrukut palliplatsilt koolimaja poole. Kadri ja Kristel olid kõik see aeg Timo vanaemalt saadud lilloa seemneid peos hoidnud. Pallimängu ajaks tuli need siiski kindlamasse kohta toimetada. Kevadel pistavad tüdrukud lilleseemned mulda. Enne tasuks neil veel korra Timo vanaema pool käia. Küsida, kuidas ta oma lilledega räägib.

Ühe koolipäeva Vajangu Lasteaed-Algkooli 2. klassis pani kirja
EDA ALLIKMAA

Pildistanud REIGO PAAS

Telefonijutud

HILLI RAND

Illustreerinud JARONA ILO

Telefon teeb koolilapse elu märksa lihtsamaks. Hommikul hakkas Prita õppima ja märkas, et on unustanud eesti keele kodused ülesanded päevikusse kirjutada. Kähku tormas ta telefoni juurde ja valis Liisu numbrit, kuid see ei vastanud millegipärast.

«Kus see Liisu ometi olla võiks!» arutles Prita. «Eile ta küll ei öelnud, et kavatseb täna hommikul kuhugi minna.»

Prita tõi oma märkmiku ja valis Maria numbrit.

«Maria on klaveritunnis,» vastati.

«Aitäh, head aega,» ütles Prita ja valis Merle numbrit.

«Merle läks õega jalutama,» kostis torust.

«Aitäh, head aega,» ütles Prita ja valis Susani numbrit.

«Susan on ujumas,» öeldi nüüd.

«Aitäh, head aega,» ütles Prita ja valis Mirjami numbrit.

«Mirjam on isa töö juures,» sai ta vastuseks.

«Aitäh, head aega,» ütles Prita ja valis Kerdu numbrit.

Kerdu number ei vastanud ja Prita pani toru käest. «Vaat kus lugu,» mõtles ta. «Kas tõesti olen mina siis ainukesena kodus ja õpin!»

Ta viivitas veel väheke ja helistas uuesti Liisule. Seekord Liisu vastas.

«Kus sa küll olid!» nõudis Prita. «Helistasin sulle hiljuti, kuid keegi ei võtnud toru.»

«Mina või!» küsis Liisu. «Mina magasin, just praegu tõusin.»

«Tõsiselt!» imestas Prita. «Mina olen jõudnud juba pool klassi läbi helistada, kedagi pole kodus, kõik on ammu üleval.»

«Mulle meeldib hommikul kaua magada,» haigutas Liisu. «Mida sa tahtsid!»

«Eesti keelt.»

«Aa,» venitas Liisu ja tõi päeviku.

«Kas sina ei hakkagi veel õppima?» küsis Prita.

«Ma tegin kõik juba eile öhtul ära,» teatas Liisu. «Ikka selleks, et hommikul hästi kaua magada saaksin.»

Sea voodi

Jüri Rant

Illustreerinud HELDUR LARETEI

Novembrikuu tõi Tuulepõllule palju uut. Esialgu oli see seotud kadumistega. Puudelt kadusid lehed. Aia kadusid siidid. Akna alt tellissaarelt kadusid viimased ladvaõunad — Mart ja vanaisa õngitsesid need ridva otsa kinnitatud torbikuga alla. Kadumisi võis veel olla, aga Mart rohkem ei märganud. Ta oli juba tulemistega ametis.

Esiteks tuli lumi, seejärel tulid sead.

Krants oli sel ööl väga rahutu. Ta haukus ukse juures seni, kuni välja sai. Ja siis hakkas õuelt kostma kurja lõrinat.

«Metsloomad liiguvad,» ütles vanaisa.

Hommikul läksid Mart ja vanaisa vaatama, kuhu metsloomad olid liikunud. Ennäe, nende kartulipõllule!

«Tulid kontrollima, kui palju kartuleid me oleme mulda jätnud,» tähendas vanaisa.

Kartuleid oli ilmselt vähe mulda jäänud. Seakari oli paaris paigas tustinud ja siis üle kõrremaa kolhoosi suvisele kartulipõllule suundunud.

Mart uuris sigade rada. See oli nagu kraav lumes. Seda mööda oli hea kerge liikuda. Kõik kesikud olid üksteise kannul käinud,

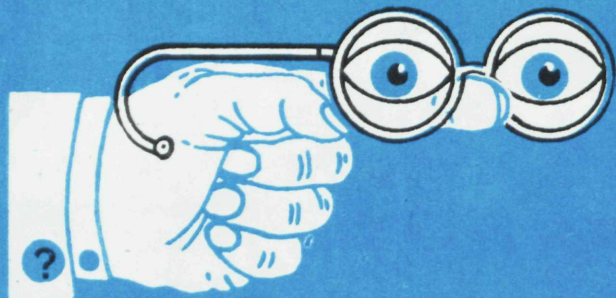
eest, kui neil tekib tahtmine pea autoaknast välja pista.

KUI VANA ON POSTIMEHE AMET!

Postiljoni amet on üks maailma vanimaid, tekkis juba 3000 aastat tagasi vanas Roomas. Rooma posti loetaksegi postside ajaloo alguseks.

Jalgsipost pole kadunud tänapäevalgi. Näiteks Nõukogude Liidus töötas ligi 350 000 postiljoni. Postiljonide head abilised on olnud loomad. Euroopas oli hobune peamine postivedaja mõõdunud sajandi lõpuni. Veel on posti vedanud koerad, põhjapõdrad, kaamelid, härjad ja tuvid.

Eestimaal pandi postiratsanikud ametisse 1643. aastal Rootsi valitsuse korraldusel.

KUI PALJU RIIKE ON MAAILMAS!

Praegusel andmetel 163, 33 neist asub Euroopas. Kõige suurem riik pindala poolest on Nõukogude Liit, kõige väiksem aga Vatikan. Vatikan on pisike paavstiriik, mis paikneb Itaalia pealinnas Roomas.

KAS KOERAD SAAVAD PRILLE KANDA!

Saavad küll. 1975. aastal valmistas üks prantsuse leiutaja oma neljajalgsele sõbrale päikesepriidid. Nüüd võib koertepriidid osta juba viies erinevas suuruses. Kõige uuemad on sellised priidid, mis kaitsevad koerte silmi tuule ja tolmu

justkui ema oleks neil kõrvale astumise keelanud. Kuhu sigade rada metsas viib?

«Eks otse magamistuppa,» teadis vanaisa. «Metssiga on ööloom. Öösel käib söömas, päeval magab.»

Mart ei saanud enam rahu.

«Lähme sigade magamistuba vaatama,» ajas ta peale seni, kuni vanaisa nõusse jäi.

Searada viis algul läbi lepiku, siis läbi kuusiku. Mitte sugugi otse, vaid kiveriti-kõveriti. Karja ema, keda vanaisa ütles alati ees käivat, oli Mardi arvates raja väga rumalasti valinud. Ta oli justkui nimelt kõige paksemat padrikut otsinud, tihti mahalangenud puude alt läbi pugunud. Mart hakkas küürutamisest juba väsima, kui nad lõpuks tihedasse kuusesalka jõudsid. «Siin see vist peaks olema,» arvas vanaisa.

Eks oligi. Kõrge kahara kuuse all noorte kuuskede ringis mustendas metssigade voodi. Mart pani peo oksaprügisele asemele. Ase tundus soe. Küllap seakari oli alles mõned minutid tagasi siin pikutanud. Külge külje kõrval, nagu lohkudest võis järeldada. Lumises metsas tundus kuiv ja pehme seavoodi nii meelitatav, et Mart selles kohe lebada proovis.

Õhtul, kui tuli üles võeti, hakkas Mart metssigade voodit joonistama. Ta joonistas suure kuuse katuseks ja väikesed kuused seinteks. Kõik täpselt nii, nagu metsas oli olnud. Ainult ühise padja, maas lebava puutüve, lisas ta seaperlele omalt poolt.

PALJU INIMENE ELUAJAL KÄIB!

Inglise teadlased uurisid seda. Nad leidsid, et keskmine Euroopa elanik kõnnib elu jooksul 80 500 km.

Illustreerinud HILLAR METS

MILLAL LEIUTATI TULETIKUD

Arvatavasti juba 14. sajandil, 500 aastat tagasi Saksamaal. Esimesed väävlisid ja fosforist otsaga tikud valmistati 1681. aastal Inglismaal. Hiljem on tuletikke mitmel maal mitmete inimeste poolt täiustatud. Rootslane Gustaf Erik Pasch leiutas ka tikutoosi, mille küljed kaeti fosforiga. Rootsimaal rajati ka maailma esimene tikuvabrik.

KUI VANA ON TRIIKRAUD!

Ligi kolme tuhande aastane. Hiinlased kasutasid juba väga ammu käepidemega varustatud messingitoru (messing — vase ja tsingi sulam), mille sees olid hõõguvad söed. Euroopas kasutati puust, klaasist või marmorist

triikraudu, mida ei soojendatud, vaid triigitu külmal. Alles 14. sajandil hakati ka Euroopas sütega kuumaks aetud triikrauaga triikima. 1882. aastal leiutati Ameerikas elektritriikraud. Algukses oli selle kasutusvõimalusi vähe, sest elamutes tol ajal veel elektrit polnud.

KUST PÄRINEB VIHMAVARI!

Arvatavasti Hiinast. Vihmavarjuga inimesi on kujutatud juba väga vanadel Hiinast pärinevatel pildidel.

Hiinast jõudis vihmavari Pärsiasse. 18. sajandil tõi inglise maailmarändur Jonas Hongway vihmavarju oma kodumaale. Kuigi Inglismaa ilmastik on tuntud sagedaste vihmahoogude poolest, ei tahtnud inimesed algul kuidagi vihmavarjuga käia, seda peeti lihtsalt tülikaks.

Lumi oli sügavam

Ema jutustas oma koolielust sellise loo.

Ühel talvel oli hästi sügav lumi. Poisid tegid kooliparki lume sisse sügavad rajad ja mängisid seal luuremänge. Tüdrukuid talviselt mängu ei võetud. Kord, kui poisid pärast tunde kohe koju läksid, hakkasid tüdrukud poiste radadel luurekat mängima. Kui nad kõhuli käikudes roõmasid, ei paistnud keegi neist lume seest väljagi.

Kahju, et enam pole õiget talve ega sügavat lund!

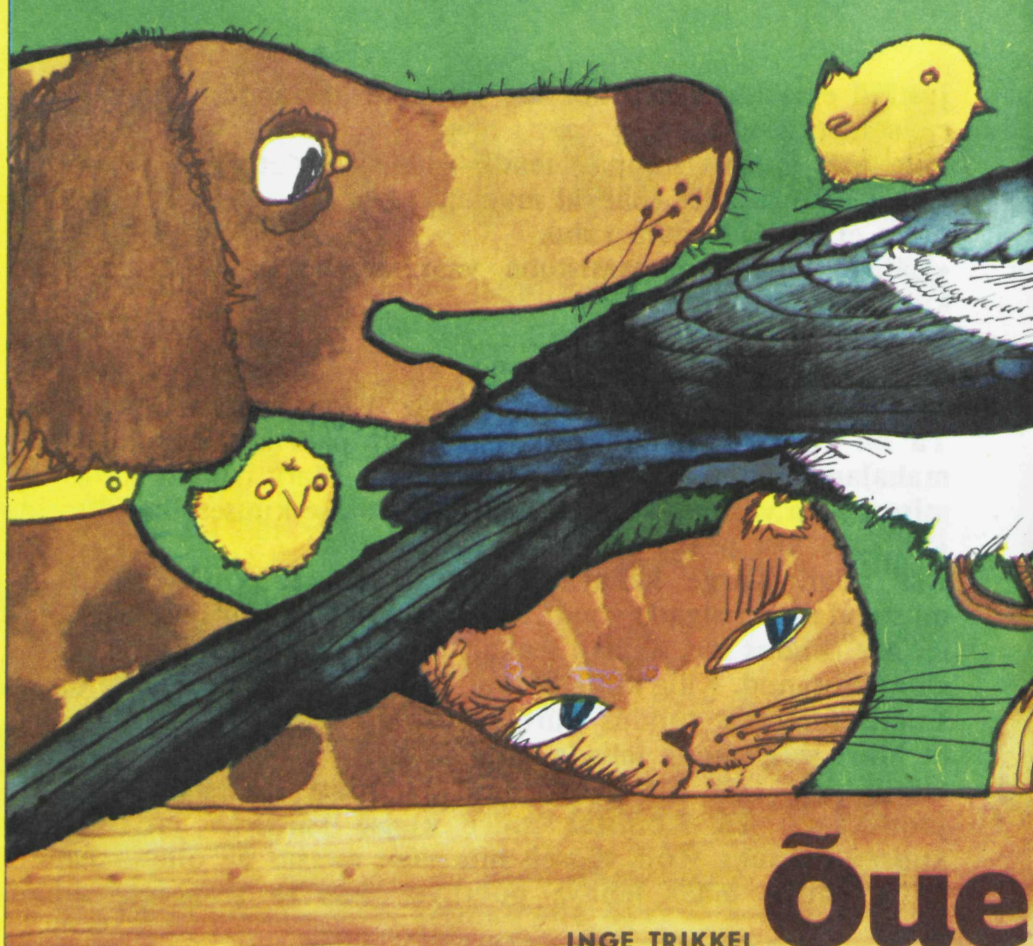
Kirja pannud ja joonistanud LAURI PAAS

Kalalkäik

Minu isa kodu on Mikitamäel. See on Peipsi järve ääres. Ükskord talvel sõitsid isa ja vanaisa mootorrattaga Peipsile kalale. Oli külm ilm. Kala võttis hästi. Kui õhtu kätte jõudis, hakkasid mehed koju tulema. Mootorratas ei läinud aga käima. Õues läks pimedaks. Isa ja vanaisa jätsid mootorratta jääle ja hakkasid ise koduteed otsima. Lõpuks jõudsid nad randa. Nad leidsid heinakuhja, kuhu magama heita. Hommikul, kui valgenes, läksid mehed ühte majja. Seal oli lahke pererahvas. Peremees pani hobuse ree ette ning koos sõideti järvele mootorratta järele. Pärast soojendasid nad seda köögis ning mootorratas läks lõpuks käima. Alles siis said kalamehed koju sõita. Vanaema oli neid terve öö oodanud.

Kirja pannud ja joonistanud TARMO SAAR

Õue

INGE TRIKKEL

KIRJU KANA MÖTLES JA KÖÖRUTAS. VÄLJA MÖTLES. «MEIL TULEB ÕUEÜLEM VALIDA,» TEATAS TA.

«MIKS!» IMESTASID TEISED.

«IGAL POOL VALITAKSE NÕUD ÜLEMAID. MINA NÄITEKS VALIN SINU,» KÖÖRUTAS KANA KUKELE.

KUKK OLI MEELITATUD KÜLL, KUID MÖTLES OMAKORDA VIISAKAS OLLA.

«MINA VALIN KASSI. KASS ON KAVAL LOOM.»

«MINA VALIN KOERA!» PAKKUS KASS. TA MÖTLES, ET SIIS JÄTAB KOER TEMA RAHULE, EI KIUSA ENAM.

KOER HAUGATAS RÕOMUST, AGA SUUTIS END TALITSEDA. «MINA NÄEK SIN SELLE KOHA PEAL KANA,» ÜTLES TA.

RING SAI TÄIS, AGA ÜLEMUS IKKA VALIMATA.

KÄ-KÄ-KÄKID OLETE!» KÄDISTAS HARAKAS AIATEIBAS. «ÜLEMUSEKS SOBIN AINUL MINA! MINA SIIT KÕRGELT JA KAUGELT NÄEN KÕIKE!»

SEE TULI NII ÄKKI, ET KÕIK JÄID VAIT.

Illustreerinud JARONA ILO

JA SAIGI HARAKAST ÖUEÜLEM, KÄDISTAS JA KAMANDAS, NII ET KÜLL SAI.

«NO OLIME IKKA MEIE RUMALAD,» MÖTLESID NÜÜD KÕIK. «OLEKS IKKA OMADE SEAST MÖISTNUD VALIDA!»

KORRAGA KUULIS KIRJU KANA, KUIDAS PÄXSUKE SARIKATES SIRISTAS: «HARAKAS JUBA VANA, HARAKAS JUBA VANA!»

KIRJU KANA VAATAS ÜLES. OLI, JAH, VANAKS JÄÄNUD, SUURE KARJUMISEGA HÄÄLE KÄHEDAKS KISANUD, SULEDKI SORGUS. PÄRIS KAHJU HAKKAS TEISEST, AGA MIS PARATA: AEG NÕUAB OMA, PENŠIONILE JÄÄVAD KORD KÕIK.

VEEL KORD LENDAS PÄXSUKE ÜLE. «TULEVIK SU OMA SILMADE ALL, TULEVIK SU OMA SILMA ALL!»

KANA VAATAS. MÄRKAS, ET KEVADISELE KUKEPOJALE TIIVAD KASVANUD, VARSTI TÕUSEB LENDU!

SEALT SEE UUS SÄRTSAKAS KANDIDAAT PAISTISKI! JA MIS PEAASI — OMA ÖUE POISS!

Väikesed emme ja issi

Kui minu isa ja ema koolis käisid, oli neil teistsugune koolivorm. Ema käis triibulise pluusi ja musta seelikuga ning ees oli must põll. Sussid viis ta iga päev koju. Nende jaoks oli sussikott. Raamatud osteti päriseks. Esimestes klassides käis isa sooja ilmaga lühikeste pükstega. Sukkpükse ei olnud siis üldse. Kanti sukki ja pikkade trippidega pihikut. Küll see oli alles naljakas!

Kirja pannud ja joonistanud PILLE MURUMAA

Kuidas vanaema karjas käis

Kui minu vanaema alles väikene oli, käis ta karjas. Tal oli hoida kuus lehma, neli mullikat ning viis vasikat. Ka lambaid oli mitu. Koer Simmi aitas karja hoida.

Vahel kadus mõni lehm metsa ära. Siis tuli teda otsida. Ükskord tuli kraavi ääres vastu rebane. Vanaema on isegi põõsa alt jänespoegi leidnud.

Kui vihma sadas, said riided märjaks. Raske oli karjas käia sügise vihmaga, sest siis hakkas külm.

Kirja pannud INGA KOGER

Albu 9-kl. Kooli krõllilaste jutukesed

Seekord tutvustab «Täheke» Tartumaal kõneldud murdekeelt. Eks ole, kui esimesel lugemisel jääbki mõni sõna arusaamatuks, siis süvenedes mõistad varsti, mida luuletaja ütleb.

URMAS KARU

NII PIMME NIGU KOTIN OM NÜID VÄL'LÄN
PÄIV ALLA SATTE MÖTSALATVU PÄÄLT
MIÄ KULLE AINARITSIKIDE ÄÄLT
JA TUNNE — KUSIKUKLASI JUUSK SÄL'LÄN

TUU PILLIMÄNG MIU EN'GE ÄSTE PASSIP
ENT ÄKIST PISTÄP RÜÜKMÄ RÜÄRÄÄK
OM ÖKVALT SÄÄNDE ELI NIGU KÄÄK-
SUTASS MIU KÖRVAN KESKI KONTRAPASSI

NII KAVVA MIÄ SÄÄL TODA JORA KULLE
KUI UVVEST' VEREVÄSS LÄTT TAIVAVIIR
SÄÄLTSAMMUTSEST SAAP AKATUSE PIIR
MES OIAP LAHUN MÖISTLIKKE JA ULLE

URMAS KARU

LAULU NII MIU SÜGISKULDSE
LEIVÄLÖHNATSE JA MULDSSE
VASTA ÖHTAT MUREKURDSE
SÕNA KÕIK MES KODUMURDSE
SÜÄME KÜL'LEST MURDSE

Kilk

MILVI PANGA

KILK KUTSARIT
PALUS: «ÜKS
SILMAPILK!»
NII MÄETAREST
MÕÖDA EI
SÖITNUDKI KILK,
VAID SOEMUURI
ALLA JÄI ÜÜRILISEKS.
TA ELAS SEAL ÜLE
KÕIK KÜÜRIMISED.

Tuulekoda

MILVI PANGA

MILLEKS TUULELE KÜLL KODA?
ET VAHEL NURKA NÕJATUDA,
VAKKA OLLA, JÄRGI MÕELDA,
MIDA VALJULT VÄLJA ÕELDA.

Seinakella laul

AIVAR POHLAK

TIKK-TAKK,
TIKK-TAKK,
PUU SEES ELAB
KASSIKAKK.
KASSIKAKK
ON KASSI NÄGU,
AGA MINU SEES
ON KÄGU.
KÄGU HÜÜAB:
KUKU-KUKU,
ÄRKA ÜLES,
ÄRA TUKU!

Uksesilm

KAJA PRÜGI

Tuulemäe teel maja number kümme kolmandal korrusel asub korter 38. Ühel päeval pandi selle korteri ukse sisse ukksesilm. Milleks uksele silm? Aga vaat Tuulemäel hulkus ringi igasuguseid röövleid. Nad tungisid võrastesse korteritesse ja viisid sealt ära kõike, mis pererahvale armas ja vajalik. Et röövleid juba kaugelt märgata, pandigi ukse sisse silm.

Kuna meie ukksesilm polnud veel ühtki röövlit näinud, püüdis

ta eriti valvas olla. Möödus vaevalt pool tundi, kui trepikojas kõlas kohutav pauk. Ja kohe seejärel hakkasid rutakad sammud ülespoole tulema. Uksesilm läks hirmust punni: «Nüüd tuleb röövel!»

Trepikäänakust ilmus nähtavale ranitsaga poiss ja... kadus korter 37 ukse taha.

«Ku-kuidas sa röövli sisse lasid?» küsis ukksesilm naaberkorteri ukseilmalt. «Mis röövli?» itsitas too. «See on meie pere Lauri. Noor oled, ei tunne veel selle maja elanikke.» «Aga kes siis püstolit põmmutas?» imestas meie ukksesilm. «Rumal,» naeris naaber. «Trepikoja uks paukus. Lauri ei viitsi seda kunagi vaikselt sulgeda.» Uksesilm ohkas ja mõtles: «Pean veel õppima.» Möödus tund, siis teine. «Ah-ah-ah-oi! Pee-ter» — «Tšauka!

HILLE-MAI SEERO

Tass

IGAL PEREL ON KODUS TASSID. TÄPILISED, PILTIDEGA Või HOOPIS ISEMOODI. SA JU TĚAD OMA PERE TASSE! NO NĚED.

«OH, MA OLEN NII VĚEVATUD,» OHIB SUUR KOHVIKRUUS. «AINA MUSTA JA MĚRU JA KUUMA. HOMMIKUL, PĚEVAL JA ŐHTUL, VAHEL ŐSESEL KA. OH SEDA IGA-VEST RANTI MU KŐHUS!»

«RAVITEED, RAVITEED,» LAULAB EMA TEE-TASS. «PEAVALU VASTU, NĚRVIDE JA KŐHA VASTU. JA NEID JUTTE, MIDA EMA TĚADI SILVIGA RĚĚGIB! MINU ŐHEST KŐRVAST JĚĚB VĚHEKS, JĚĚB VĚHEKS!» «MIS ON! MIS ON!» PĚRIB KŐRVATA KRUUS. «MINA TAHAN KA RĚĚKIDA. TAAVI PANEB MU LAUASERVĚLE ISTUMA JA VĚHIB KĚTEGA.

Tulen!» — «Tule kähku!» — «Kõik see mees väl-ja!» Uksesilm pööritas end hirmust kolm tiiru paremale ja kolm tiiru tagasi: «Nüüd tuleb terve bande!» «Oh ei,» seletas naaber. «Poisid läksid välja vutti taguma.»

Uksesilm ohkas jälle. Ta oli segaduses ja väsinud. «Laseks õige silma looja. . .»

Kui ta selle taas avas, oli trepikojas kõik teisiti. Trepil vedeles kommipabereid, kartulikoori ja suitsukonisid, seinale oli veetud pikk valge jutt.

«Appi!» viiksatas ukseilm. «Nüüd magasin midagi hirmsat maha. . . Milline laastamistöö!» «Ära pabista,» naeris naaber. «Sa lihtsalt magasin kaua. Vahepeal läks siit mööda neljanda korruse kiitsakas mees, kes alatasa suitsetab. Siis tulid viiendalt

korruselt kaksikud, kes sõid kommi. Ja kõige lõpuks tuli trepist alla tüdruk 42. korterist. Ühe käe otsas tassis ta prahipange ja teisega vedas seinale kriidiussi. Igapäevane asi.»

Meie ukseilm muutus aina mornimaks. «Kuidas ma saan korterit röövlite eest kaitsta, kui kõik röövlid osutuvad tavalisteks majaelanikeks?» Samas tärkas temas õudne kahtlus. «Aga äkki olengi röövlite majja sattunud?» Mööda ust hakkas allapoole liikuma suur pisar. Nii suur, millise ainult üks ukseilm võib poetada. Uksesilm nuttis ja nuttis. Keegi ei suutnud teda lohutada. Ja kui majaelanikud pole vahepeal oma kombeid muutnud, nutab ta tänapäevani.

ijutt

MA KARDAN. KURB ON ELADA KILDUDENA. JA MITTE ILMASKI EI JOO TA MIND TÜHJAKS!» HÜÜAB TA PAHASELT.

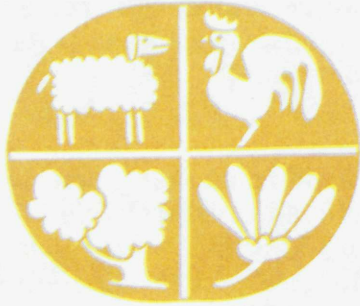
«KÜLL POISS KASVAB, KÜLL KASVAB,» LOHUTAB KOHVIKRUUS. KÕRVUTU AGA EI KUULE TEDA.

PAKSU KÕHUGA SUHKRUTOOS EI RÄÄGI MIDAGI. TA KÕHT ON SUHKRUT TÄIS. TA ON UHKE JA TÄHTIS. «TASSID TULEVAD JA LÄHEVAD. MINA JÄÄN. MINA OLEN KÕOGILAUA NABA,» MÕTEB TOO UPSAKAS.

KÕÕKI TULEB EMA. LAPSED ON JUBA PESTUD JA MÄGAMA PANDUD. EMA PESEB KA TASSID PUHTAKS JA KEERAB KUMMULI. SUUD KINNI JA HEAD ÕÖD! KÜLL HOMME ON JÄLLE AEGA RÄÄKIDA.

Illustreerinud EEVI VALDOV

KIMALANE

Maamesilane, metsmesilane — nii ollakse harjunud nimetama soliidset ja asjaliku sumnaga toimetavat kimalast. Usun, et paljudel teist on selle mõnusa olemisega tiivulise loomakese vastu tekkinud pigem aukartus kui hirmutunne. Praegu on kimalane oma talvituspaigas peidus. Esimesed põgusad kohtumised kimalastega toimuvad tavaliselt kevaditi ilusate ilmadega. Siis ronivad talvistest peidupaikadest päevavalgele suured emakimalased. Suur osa eelmisel sügisel talvituma jäänud emakimalastest igal aastal hukkub. Ellujäänudki on kõvasti kõhnemaks jäänud. Sügisest kaalust võib mõnel järel olla vaevalt pool. Sellepärast on neil esimeseks mureks leida õitsev paju või mõni muu taim, millel saab kõhu täis kosutavat nektarit. Sageli võime kevadel ja varasuvel kohata rahutult lendlevaid emakimalasi. Jääb mulje, nagu oleks neil midagi kaduma läinud. Nad otsivad uue pesa jaoks sobivat ehituskohta. Talvitunud emakimalane on ju pesarajaja. Tähelepanelikult uurivad nad läbi maapinna kõik lohukesed, praod ja urukesed. Tihti võib neid näha ka hoonete vundamendipragusid, kivihunnikuid ja vanu kände kontrollimas. Leidnud sobiva koha, asub emakimalane usinasti pesa ehitama. Paljud peidavad pesa lehtede või sambla alla, osa ehitab pesa koguni maa alla. Korrastanud sobiva paiga, ehitab emakimalane sinna kärjekannud haudme ja söodatagavara jaoks. Esimesed munad munetud, käib ehitus pidevalt edasi. Peale nektari ja õietolmu kogumise tuleb veel hauet soojendada ja pesa laiendada. Lisaks kõigele peab valvel olema ka sissetungijate pärast. Kui emakimalasel õnnestub kõigi raskustega toime tulla, siis kooruvad pesas peaaegu kuu aja pärast esimesed järeltulijad — noored

Pildistanud MÄRT KRUIUS

töökimalased. Need on lõpuni arenemata emased. Nad on väiksemad, kuid emaga sarnased ja samuti astlaga varustatud. Päev-päeva järel koorub pesas uusi tütreid. Nüüd võib emakimalane ainult lastekasvatusele pühenduda. Pesast välja ta enam ei lenda. Munemist ja haudmekuppude ehitamist ei usalda ta aga kellelegi teisele. Suvel kasvab kimalaspere jõudsasti, varsti on seal 100—200 töökimalast, sageli rohkemgi. Suve lõpupoole hakkavad kooruma noored isased ja emased kimalased. Isased kimalased lahkuvad õige pea oma kodupesast, proovides omal käel hakkama saada. Kõige tähtsamaks peale toitumise on neil nüüd elukaaslase leidmine. Nende üürike kooselu kestab ainult pulmalennu aja.

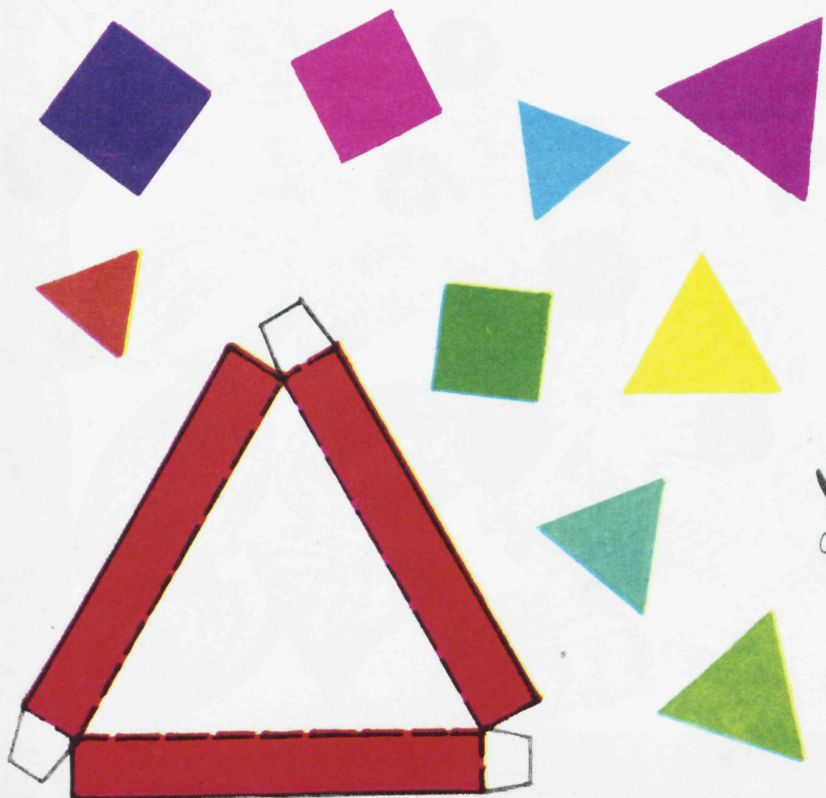
Viljastatud emakimalased hakkavad otsima sobivat talvituspaika, kuhu nad peituvad juba varakult enne suure sügise saabumist. Osa isastest kimalastest peavad vastu esimeste külmade saabumiseni, alles siis hukkuvad. Seni võime neid kõige sagedamini kohata toitu otsimas viimastel õitel, kuhu nad tihtipeale ka öömajale jäävad. Isaseid kimalasi võib julgelt pihku võtta, sest neil pole astelt. Vaerlaste eest kaitseb neid vaid sarnasus emakimalasega.

Vaenlasi kimalastel jätkub. Neid on arvukalt putukate, vähem loomade ja lindude seas. Ka inimene valmistab oma tublidele abilistele rohkem muret kui rõõmu.

MÄRT KRUIUS

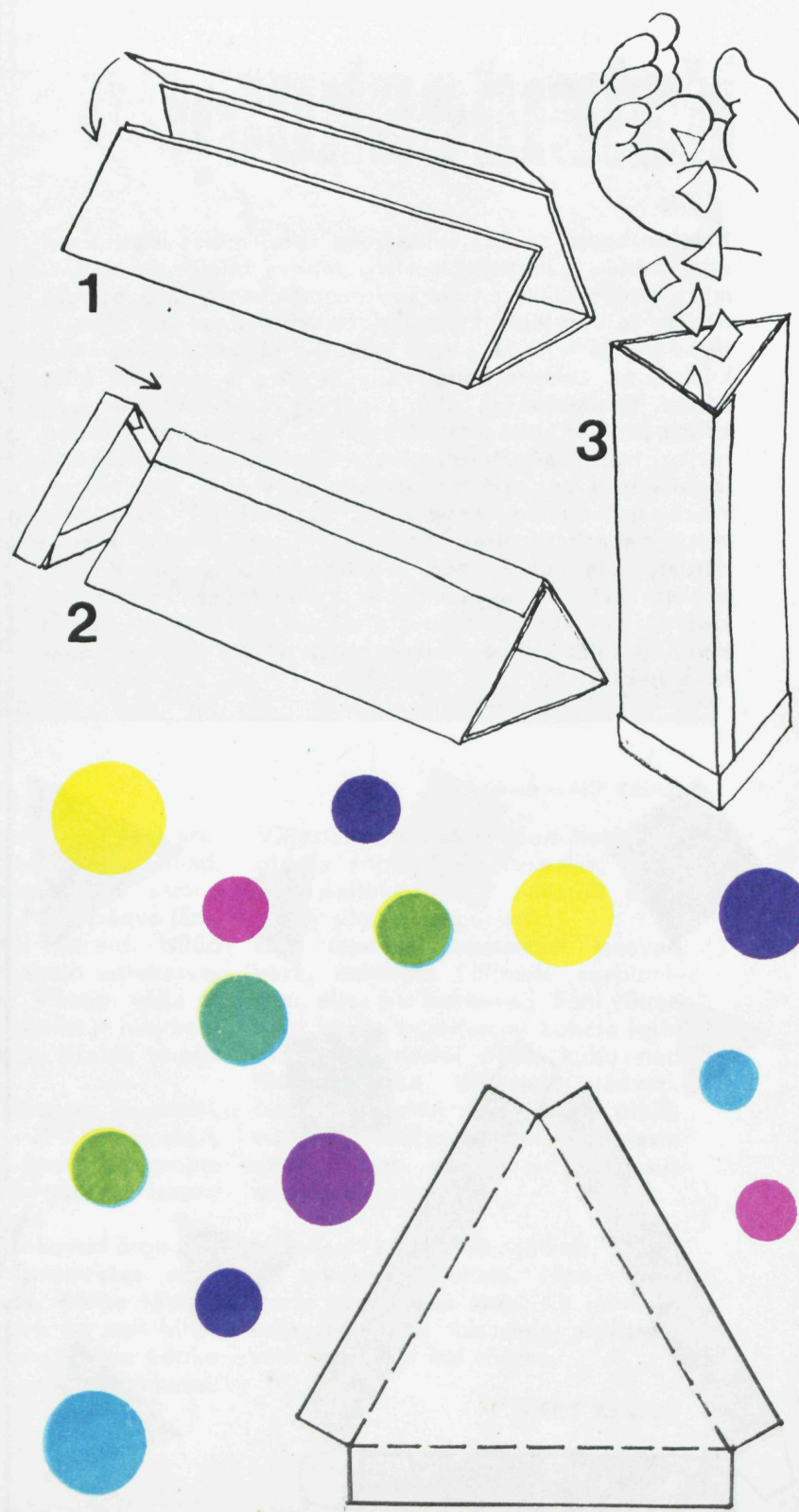
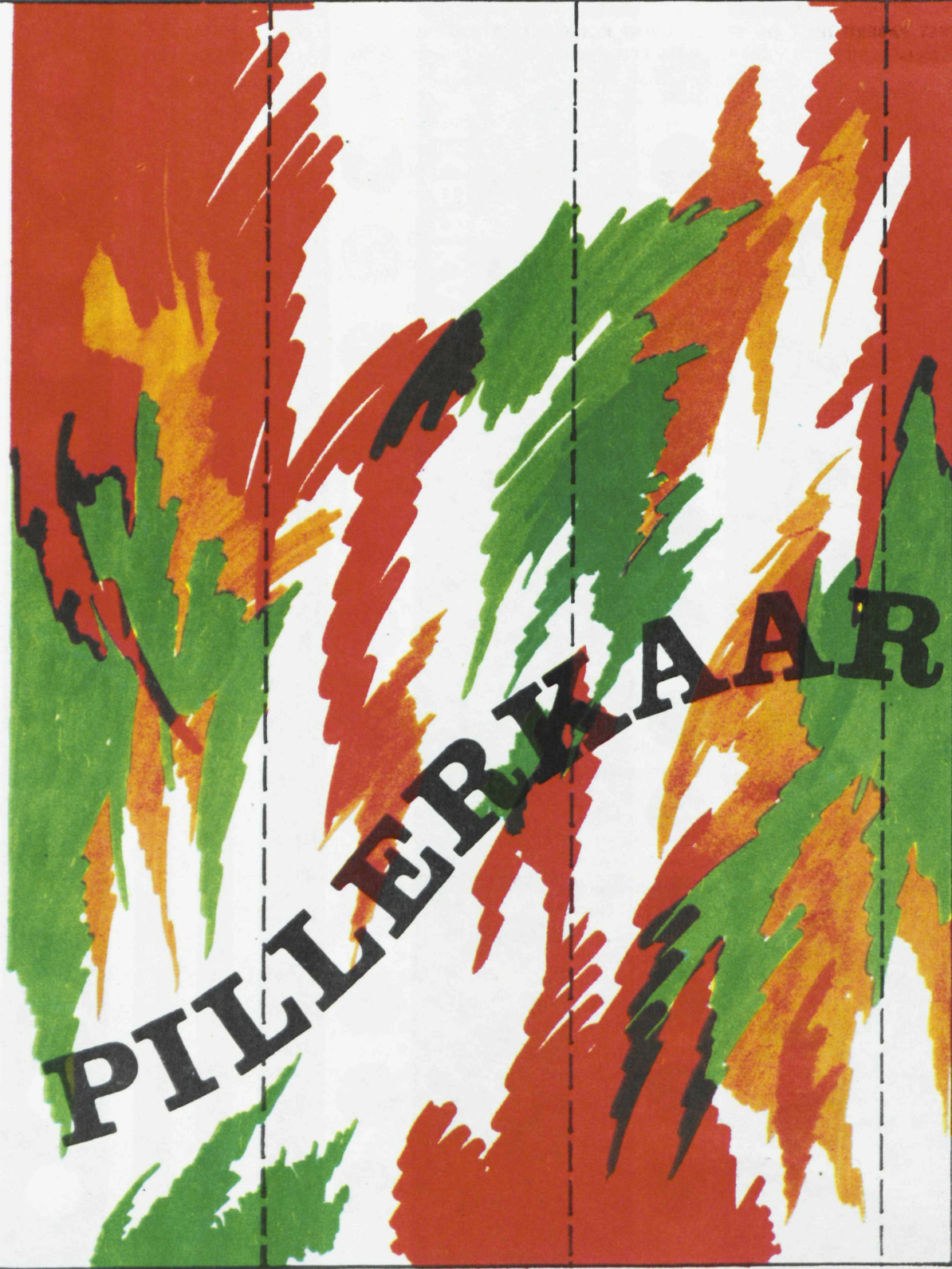
Kaleidoskoop

Kaleidoskoop on üks salapärane toru, milles elab omaette värvide ja mustrite maailm. Nendes kaleidoskoopides, mida poes müüakse, on see imemaailm loodud peegli-ribade ja värviliste klaasikildude abil. Peaaegu niisama tore saad teha ka ise, ja palju lihtsamalt. Selleks lõika kõrvalolev kaleidoskoop välja ja kleebi sisemine külg sileda hõbepaberiga üle. Siis murra see kolmnurkseks kokku ja liimi küljed kinni. Hea on, kui sul leidub nüüd tükike tsellofaanpaberit. Aseta see kaleidoskoobi otsa joonisele ja kopeeri tsellofaanile kaks otsa. Üks toruots kleebi tsellofaaniga kohe kinni. Seejärel lõika värvilisest krepp-paberist umbes nii suuri tükikesi, nagu allpool näidatud, ja puista need kaleidoskoobi torusse. Krepp-paberi tükikeste asemel võib kasutada ka ema antud klaaspärleid või läbipaistvaid nõõbikesi. Seejärel kleebi kinni ka kaleidoskoobi teine ots ja võidki mustreid vaadata hakata.

VIKERKAAR

VIKERKAAR

Võrumaa

Joonistanud VIIVE NOOR

Võrumaa rahvariidel kohtab nii vene- kui ka lätipäraseid jooni. Meeste püksid sarnanesid lõikelt vene pükstega ja olid enamasti valgest või triibulisest linasest riidest. Ka särki kanti venepäraselt pükste peal.

Naistel peeti eriti pidulikuks särgi-kaeluse sidumist punase lindiga. Kampsunid olid enamasti potisiniised, kanti ka õlakatteid. Abielunaine ei tohtinud palja peaga käia. Peas kanti linikut, rätti või tanu. Sõled ja preesid olid küllaltki suured.

VASTSELIINA

ИНДЕКС 78231

RÄPINA

PÖLVA

RÕUGE

